

Proloog

Het was een vroege morgen. Ik moet een jaar of acht oud zijn geweest, wat zou betekenen dat het rond 1999 was. Rond halfacht werd ik, zoals elke dag, gewekt door mijn moeder met hetzelfde ontbijt dat ik iedere dag at, een wit broodje met chocoladepasta. Slaperig zag ik haar naast mijn bed staan, het broodje in haar hand. Ze propte het nog net niet in mijn mond. Met moeite kwam ik overeind, het was de vierde nacht dat ik amper had geslapen. Mijn vader had vrienden uit het buitenland over de vloer en dat betekende elke nacht hard gelach, geschreeuw en nog hardere muziek. De geur van wiet en sigaretten bleef tot diep in de ochtend hangen.

Een ander ritueel bij ons thuis was te laat komen op school. Deze ochtend was niet anders. ‘Snel je broodje opeten, jezelf wassen en de deur uit,’ riep mijn moeder, die inmiddels weer beneden was om het volgende broodje chocoladepasta te smeren voor tijdens de schoolpauze. Moe en met weinig zin om naar school te gaan vulde ik zo langzaam mogelijk de waterkoker, pakte een washandje, mengde in de gootsteen het kokende water met het koude water uit de kraan, waste mezelf op de belangrijkste plekken, poetste kort mijn tanden en trok mijn kleren aan. Ondertussen werd mijn moeder steeds ongeduldiger en schreeuwde ze luider. Een paar minuten later stond ik met mijn jas aan en rugzak om klaar om te vertrekken.

Ons huis had twee uitgangen. De benedenverdieping, waar de woonkamer en keuken waren, had een deur die rechtstreeks op de straat uitkwam. De bovenverdieping, waar mijn broertje en ik een gedeelde slaapkamer hadden, had een deur naar het trappenhuis van het gebouw. Nageenog elke dag ging ik via de woonkamer op de begane grond naar buiten. Vandaag niet. Ik kon slecht tegen de stank van volle asbakken en had geen zin om langs mijn vader, die beneden op de bank in slaap was gevallen, te lopen. Daarnaast was ik altijd al nieuwsgierig naar de andere kant van de buitendeur boven. Niemand ging hier ooit doorheen. Het was een mysterieuze deur die ik nooit mocht openen en waarover ik soms nachtmerries had, omdat ik geloofde dat er door die deur monsters of moordenaars binnen zouden komen.

Ik draaide de sleutel om en opende de bovendeur. Zoals in veel trappenhuisen van oude panden in Amsterdam was het er donker, klein en rook het er muffig. Rechts van mij hing een touw aan het plafond. Ik trok eraan en een gloeilamp aan het plafond begon kwakkelend te branden. Het zwakke licht verjoeg de duisternis, waardoor ik de muren en de traptreden kon zien.

Ik reikte naar de leuning, keek de gang in en bevroor op mijn plaats. De muur was besmeerd met bloedsporen die in een rechte lijn langs de trappen liepen, alsof iemand zijn bebloede hand er als een kwast langs had getrokken. Het deed me denken aan een van de horrorfilms die ik stiekem had meegekeken toen mijn ouders op de bank in slaap waren gevallen met de televisie nog aan.

Mijn moeder, verbaasd dat ze de deur open, maar nooit dicht had horen gaan, was inmiddels naar boven komen lopen en vond mij in de deuropening. Toen ze zag wat ik zag trok ze me naar binnen, smeede de deur dicht en deed hem

op slot. ‘Waarom moest je ook zo nodig via boven gaan? Kom, we gaan via de benedendeur,’ zei ze geïrriteerd, zonder verder aandacht of uitleg te geven aan wat we zojuist hadden gezien. Even later liepen we samen in stilte naar school.

We hebben er nooit meer over gesproken, zoals wel gewoon was binnen mijn gezin. We spraken nooit over het geweld en de armoede. Inmiddels schrok ik niet eens echt meer van dat soort situaties – ik had er al van jongs af aan mee te maken. Ik heb mijn moeder vaak moeten troosten nadat ze was geslagen door mijn vader, haar tanden rood van het bloed. Ik had honkbalknuppels met tandafdrukken erin en andere wapens op zolder gevonden en mijn vader mensen zien bedreigen en in elkaar zien slaan. Het enige wat me verbaasde aan het trappenhuis was de hoeveelheid bloed op de muren.

Die middag liep ik de straat in en zag dat er meerdere politieauto’s om onze flat heen stonden. Ik vond mijn moeder in de deuropening, chagrijnig tegen een agent herhalend dat ze niets van de bloedsporen afwist. Ik kroop langs haar heen de huiskamer in, waar mijn vader op de bank werd ondervraagd door twee andere agenten. ‘Godverdomme, ik zeg je toch al twintig keer, ik weet het niet, ik ken die mensen niet en heb er niks mee te maken. Zijn jullie dom of zo? Hoe vaak moet ik dit blijven zeggen?’ De twee agenten raakten langzaam geagiteerd door de provocaties van mijn vader. ‘Meneer, u kunt maar beter rustig blijven anders nemen we u mee. Zal niet de eerste keer zijn, hè?’ Hierop ontplofte mijn vader: ‘Wat denk je wel niet, vieze kutsmeris? Denk je dat ik je geen klappen geef omdat je een streepje op je jas hebt? Oprotten, mafkees. Ben je gek geworden?’

Zijn geschreeuw was ook mijn moeder en de agent in de deuropening niet ontgaan. Ze renden naar binnen en von-

den mijn vader worstelend met de twee agenten die hem in de boeien probeerden te slaan. Mijn moeder smeekte iedereen minutenlang tot kalmte. Met succes, de agenten besloten hem niet mee te nemen.

Ik volgde alles in stilte van een meter of drie afstand en ik schaamde me. Ik schaamde me voor de politieauto's om ons huis heen, voor de uitbarsting en zelfs voor het bloed in het trappenhuis. Ik wilde een normaal leven, maar wist donders goed dat dit niet de eerste en zeker niet de laatste keer zou zijn dat de politie in onze woonkamer stond. En dat mijn vader altijd tegen ze zou schreeuwen.

Later kwam ik te weten dat onze bovenbuurman, een drugsverslaafde, ruzie had gemaakt met een groep criminelen. Een verkeerd gelopen drugsdeal. Ze waren hem 's nachts komen opzoeken en hakten met een bijl zijn voordeur in. Met diezelfde bijl vielen ze hem aan en raakten hem in zijn arm en schouder. Hij was naar beneden gevluht en had in het donker van het trappenhuis zijn hand ter oriëntatie tegen de muur gehouden.

Familie

Ons gezin bestaat uit mijn ouders, mijn vijf jaar jongere broertje en ik. Mijn ouders ontmoetten elkaar toen ze twaalf en veertien jaar oud waren op de camping waar ze elke zomer met hun families naartoe gingen. Volgens mijn moeder was mijn vader een stoere jongen met ruig haar en een eigen stijl waar ieder meisje verliefd op werd. Mijn moeder was daar echter nog niet mee bezig, ze had vriendinnen en dacht nog niet na over jongens, en al helemaal niet over relaties. Misschien is het feit dat zij niet naar hem omkeek de reden dat mijn vader interesse in haar toonde. Langzaam ontstond er een vakantieliefde waarin ze nauwelijks van elkaar te scheiden waren.

Aan het eind van de zomer keerden mijn ouders weer huiswaarts, terug naar de arme volksbuurten in Amsterdam waar ze geboren waren. De familie van mijn vader woont al generatieslang in Amsterdam en de stad zit, vanuit die kant van de familie, in mijn genen genesteld. De familie van mijn opa aan mijn moeders kant komt uit Duitsland. Het verhaal van mijn ouders doet verder denken aan een soort *Grease* in Amsterdam.

Eenmaal thuis na de romantische zomer was mijn moeder haar kamer aan het opruimen. Ze woonde in een typisch Amsterdams pand waar je met het hele huizenblok een gedeelde binnenplaats hebt. Mijn moeder deed haar raam open en

hoorde keiharde muziek uit een raam naast dat van haar. Ze hing door het raam naar buiten en schreeuwde dat de muziek zachter moest, waarna mijn vader, net verhuisd vanuit een ander deel van Amsterdam, zijn hoofd boos uit het raam stak, klaar om ruzie te maken. Mijn ouders keken elkaar met de grootste verbazing aan. ‘Wat doe jij hier?!’ vroeg mijn moeder. Mijn vader antwoordde dat ze hier aan het eind van de zomer naartoe waren verhuisd. Dit was het begin van een relatie die tot de dag van vandaag, ruim veertig jaar later, voortduurt.

Waar hun relatie in de eerste paar jaar bloeide, ging het op andere vlakken minder goed. Mijn vader was de meest excentrieke van zijn familie en werd door zijn ouders, broer en twee zussen gezien als het zwarte schaap. Hij stopte, net als de rest van het gezin, na de eerste klas van de middelbare school om geld te gaan verdienen. Hij werkte een tijdje in het leger, als dakdekker en als schilder, maar wisselde dat af met andere, illegale handel, waar hij steeds verder in verstrikt raakte.

Volgens mijn moeder kwam het definitieve kantelpunt in zijn leven op een ogenschijnlijk nietszeggende zaterdag. Hij was zestien jaar oud en zat samen met zijn broer en vader in de auto richting een voetbalwedstrijd. Er hing een ongemakkelijke sfeer, want hij had weer eens ruzie met mijn opa, die vond dat hij iets met zijn leven moest gaan doen. Mijn opa was er altijd voor mijn vader en was de enige naar wie hij luisterde. Ondanks hun verschillen was er altijd sprake van wederzijds respect. Halverwege de rit maakte de auto uit het niets een scherpe bocht naar rechts. Mijn vader en zijn broer keken naar mijn opa, die niet leek te reageren. In een reflex greep mijn oom naar het stuur. De auto slingerde heen en weer terwijl hij hem onder controle probeerde te krijgen. Ondertussen schreeuwde mijn vader vanaf de achterbank in pa-

niek tegen mijn opa: ‘Pa? PA? Word wakker, alsjeblieft, word wakker.’ Er kwam geen reactie. Een paar meter verder lukte het mijn oom eindelijk om de auto tot stilstand te brengen, in de berm van de weg. Mijn opa zat nog altijd ineengezakt in de bestuurdersstoel. Hij had een hartstilstand gekregen.

Althans, dit verhaal heb ik bij elkaar gesprokkeld uit halve verhalen die ik door mijn leven heen heb gehoord. Dat mijn opa in die auto is gestorven is zeker, maar alles eromheen komt uit losse anekdotes van andere familieleden. Geheel volgens traditie heeft zowel mijn vader als mijn oom het nooit meer over die autorit gehad.

Het overlijden van mijn opa veranderde mijn vader voorgoed. Hij werd roekeloos. Hij raakte in nog meer vechtpartijen verwickeld en kwam met nog meer verkeerde mensen in aanraking. Omdat mijn oma er met vier kinderen ineens alleen voor stond, kon zij hem niet de aandacht en liefde geven die hij nodig had, en naarmate hij steeds meer het verkeerde pad op ging, groeide de afstand tussen hem en zijn gezin.

Mijn moeder had op haar eigen manier een moeilijke jeugd. Haar gezin was kleiner, ze had één zusje en haar ouders waren in eerste instantie nog samen. Haar vader werkte bij de woningbouwcorporatie als klusjesman en was verantwoordelijk voor het onderhoud van een aantal oude panden. Na een paar jaar kwam mijn oma erachter dat mijn opa voortdurend vreemdging. Er kwam een vechtscheiding en mijn oma raakte gokverslaafd. Het contact tussen mijn moeder en haar ouders verslechterde dusdanig dat ook haar situatie thuis onhoudbaar werd.

Toen mijn moeder zeventien was en mijn vader negentien liepen ze samen weg van huis. Acht jaar later werd ik geboren.

De Amsterdamse volkswijk waar ik opgroeide, was rond mijn geboorte in 1991 nog herstellende van rellen die een paar jaar eerder hadden plaatsgevonden. Het was een bolwerk van krakers, drugsdealers en armoede en werd jarenlang gezien als een no-go area waar zelfs de politie niet meer kwam. Ondanks die reputatie was het een plek van verzet. De mensen streden er voor betere omstandigheden voor de lagere klasse en stonden bijvoorbeeld op de barricaden voor betere huisvesting.

Als kind moesten mijn vrienden en ik leren bewegen in de wijk. We wisten goed op welke plekken we niet moesten komen, zoals bijvoorbeeld onder de grote boom in het nabijgelegen park waar je ontzettend goed in kon klimmen, maar die was opgeëist door drugsverslaafden en illegale sekswerkers waardoor de grond onder de beschutte takken bezaaid lag met naalden en gebruikte condooms. Of de speeltuin waar we nooit mochten komen van mijn moeder. Ze fietste ons liever een halfuur verder naar het Vondelpark, zodat we in een zandbak zonder gebruikte heroïnespuiten konden spelen.

De meeste mensen in de wijk kwamen net zoals wij uit de lagere sociale klasse. (Ik zeg bewust lagere sociale klasse, omdat arbeidersklasse de lading niet dekt. Arbeidersklasse suggereert dat iedereen een baan heeft, terwijl dit in onze wijk lang niet altijd het geval was. Mensen in de lagere sociale klasse, soms ook wel het precariaat genoemd, kennen daarom een andere realiteit dan mensen uit de arbeidersklasse.) Met deze mensen deelden we een leefwereld en ons dagelijks leven zag er grotendeels hetzelfde uit. Hieruit ontstond een wederzijds begrip en heerste er een saamhorigheid die ik in mijn leven nergens anders zo heb gezien. Iedereen

wist dat de armoede niet je eigen schuld was, maar dat het je overkwam. En het kon zomaar gebeuren dat ook jouw familie morgen geen brood meer kon betalen. Mensen deelden dan ook wat ze konden missen om een ander in nood te helpen, van voedsel tot tijd. Mijn moeder zei altijd: 'mensen met weinig geven het meest' en dat zag je duidelijk terug in de wijk. De saamhorigheid maakte dat het een warme plek was om op te groeien. Natuurlijk zaten er nadelen aan opgroeien in een kansarme wijk, maar die werden overschaduwd door de warmte van de mensen die er woonden, zoals de Marokkaans-Nederlandse moeders die op zomeravonden met ons naar het park gingen of de eigenaar van het kleine buurtwinkeltje die ons soms gratis snoep gaf als ze wist dat we geen geld hadden. Het zou jaren duren voor ik me überhaupt realiseerde dat ik opgroeide in een kansarme wijk. Als je erin opgroeit weet je simpelweg niet beter. De wijk was mijn wereld.

Kapot

Ik was een baby toen mijn moeder ten onder ging aan het systeem. Ze werd geboren met hartproblemen, een complexe combinatie van een ritmestoornis en lekkende kleppen. Artsen hadden dit bij haar als kind ontdekt toen ze een raar gevoel kreeg in haar borst en als talentvolle turnster kreeg ze te horen dat ze beter niet meer op hoog niveau kon sporten.

Ondanks haar ziekte en zonder diploma had ze zich in de jaren voor mijn geboorte langzaam opgewerkt tot secretaresse bij een verzekeringsmaatschappij, een functie die haar zo trots maakte dat ze er tot op de dag van vandaag met een glinstering in haar ogen over vertelt. ‘Ik heb me zo naar binnen geluld bij die verzekeraar, Milio, echt waar. Tussen al die meiden met havodiploma’s en andere papiertjes heb ik het toch maar mooi geflikt.’ Het is de enige baan waar ze ooit trots op is geweest, waar ze status aan kon ontleen, al was het maar een beetje.

Ondertussen verergerden haar hartproblemen, op warme dagen kon haar hartslag zelfs oplopen tot boven de 400. Na een paar jaar waren haar klachten zo ernstig dat ze een openhartoperatie moest ondergaan, destijds een nieuwe en ontzettend risicovolle operatie. Maar ze had geen keuze. In het ziekenhuis werd haar jonge borstkas geopend en waren chirurgen urenlang bezig haar aderen dicht te branden in een poging haar hartslag te reguleren. De intensieve operatie